

تحقیقی درباره‌ی خودکشی در ایران

-۲-

بنا بر جدول (د) نسبت خودکشی میان مردان همسر دار کمتر از زنان همسر دار میباشد. بین سالهای ۳۷ - ۱۳۳۵ در حدود ۰/۴۷٪ زنان همسر دار اقدام بخودکشی کرده‌اند در صورتیکه در همین زمان در حدود ۰/۳۵٪ مردان همسر دار اقدام بخودکشی نموده‌اند در بین سالهای ۴۰ - ۱۳۳۸ از زنانیکه خودکشی کرده‌اند ۰/۴۴٪ همسر دار و از مرد های خودکشی کرده ۰/۲۴٪ همسر دار بودند.

درصد مقایسه خودکشی بین زنان همسر دار با مردان همسر دار

جدول (د)

مرد همسر دار	زن همسر دار	مرد همسر دار	زن همسر دار
۰/۳۴/۶۲	۰/۴۷/۳۷	۰/۲۳/۶۳	۰/۴۳/۶۹

بنا بر جدول (ه) در سال ۴۰ - ۱۳۳۵ نسبت خودکشی زنان همسر دار در حدود ۰/۴۵٪ به نسبت خودکشی کل و زنان مجرد در حدود ۰/۴۳٪ خودکشی‌های کل زنان خودکشی کرده را شامل می‌شوند و نسبت خودکشی‌های مردان مجرد به کل خودکشی‌های مردان ۰/۴۳٪ و نسبت خودکشی‌های مردان همسر دار بکل خودکشی‌ها ۰/۲۸٪ میباشد.

مقایسه درصد خودکشی میان زنان و مردان مجرد و متأهل سال ۴۰-۱۳۳۵

جدول (ه)

زن مجرد	زن همسر دار	نامعلوم	مرد مجرد	مرد همسر دار	نامعلوم
۰/۴۳/۱۸	۰/۴۴/۸۸	۰/۱۱/۹۴	۰/۴۳/۰۵	۰/۲۷/۵۲	۰/۲۹/۴۳

بنا بر جدول (و) صاحبان مشاغل نامعلوم در سال ۴۰ - ۱۳۳۵ در خرداد ماه در حدود ۰/۳۳ و در مهرماه در حدود ۰/۴۵ خودکشی کنندگان را شامل هستند. پس از آن بیشترین مرتکبان به خودکشی (خردادماه در حدود ۰/۳۴ و در مهرماه در حدود ۰/۲۸) شغل کارمندی و بازاری داشته‌اند که به طبقات متوسط (= خرده بورژوازی) مربوط هستند. و پس از آن خودکشی کنندگان را بیشتر دانش آموزان و دانشجویان تشکیل داده‌اند (در خرداد در حدود ۰/۱۶ و در مهرماه در حدود ۰/۱۵) پس از آن شغل خانه‌داری که مختص بزنان هست (در خردادماه در حدود ۰/۱۲ و در مهرماه در حدود ۰/۱۲) در ردیف بعدی قرار گرفته است.

درصد مشاغل خودکشی کنندگان در خردادماه و مهرماه (سالهای ۴۰-۱۳۳۵)

جدول (و)

مشاغل	خردادماه	مهرماه
نامعلوم	۰/۳۲/۶۶	۰/۴۴/۷۸
خانه داری	۱۷/۳۴	۱۱/۹۴
محصل دانشجو و دانش آموز	۱۵/۵۲	۱۴/۹۲
بقیه مشاغل از کارمندان بازاری (حدود ۸ شغل)	۳۴/۴۸	۲۸/۳۶
	۱۰۰/-	۱۰۰/-

بنا بر جدول (ز) در جامعه ما در آمار سالهای ۴۰ - ۱۳۳۵ عمده ترین وسیله خودکشی برای مردان سم (بیشتر تریاک) میباشد.

سم	در حائیکه مردان از	سم	زنان در وهله اول از
دار	استفاده میکنند	آتش زدن	استفاده میکنند
گلوله		سقوط	
کارد		دار	
سقوط		کارد	
سقوط			

وسایل دیگر خودکشی برای مرد و جنس در مراحل بعدی قرار گرفته است.

آمار طرق مختلف خود کشی

جدول (ز)

۱۳۳۷-۱۳۴۰			۱۳۳۵-۱۳۳۷		نوع وسایل
نامعلوم از نظر جنسی زن مرد			مرد	زن	
۹۵	۷۰	۲۵	۴۳	۲۷	سم (بیشتر تریاک)
۴۳	۱۲	—	۳۰	۷	دار
۱۰	۱۲	—	۹	۱۶	آتش
۲۹	۲	—	۲۰	—	گلوله
۱۵	۱۸	—	۷	۱	پرت
۱۶	۱	—	۷	—	کارد
۱۰	۲	—	۳	۱	تیغ
۱۴	۱	—	۷	۳	وسایل متفرقه
۵	۱	—	۴	۲	وسایل غیر مشخص

جدول (ح) نشان میدهد که کمترین مقدار خود کشی در فصل زمستان اتفاق افتاده است و پس از آن فصول بهار و تابستان و پاییز قرار دارند. در فصل پاییز خود کشی بیشتر از فصول دیگر صورت گرفته است در ماه مهر بیش از همه ماههای فصل، خود کشی رخ داده است. پس از آن (در فصل بهار) ماه خرداد بیشترین از سایر ماهها خود کشی داشته است.

دبه جدول صفحه بعد مراجعه شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

آمار وضع خودکشی در ماهها و فصلهای مختلف

جدول (ح)

۱۳۳۵ - ۴۰				ماهها	فصل
نامعلوم	مرد	زن	جمع		
—	۳۱	۹	۴۰	فروردین	بهار ۱۴۱
—	۲۴	۱۹	۴۳	اردیبهشت	
۶	۳۵	۱۷	۵۸	خرداد	
—	۳۸	۱۴	۵۲	تیر	تابستان ۱۴۲
—	۳۰	۱۷	۴۷	مرداد	
—	۳۴	۹	۴۳	شهریور	
۱۹	۳۴	۱۴	۶۷	مهر	پاییز ۱۷۰
—	۳۵	۱۵	۵۰	آبان	
—	۳۰	۲۳	۵۳	آذر	
—	۲۲	۱۴	۳۶	دی	زمستان ۱۱۵
—	۲۶	۱۲	۳۸	بهمن	
—	۲۸	۱۳	۴۱	اسفند	

بنابر آمار جدول (ط) در سال ۱۳۴۰ خودکشی نسبت به ۱۰۰/۰۰۰ نفر جمعیت در شهر کرمانشاه بیش از سایر شهرها بوده است و پس از آن تهران و سپس اصفهان و همدان قرار دارد و بقیه خودکشی ها در ۱۷ شهر دیگر پراکنده میباشد. در سال ۱۳۳۹ شهر لاهیجان و پس از آن شهر تهران و پس از آن اصفهان قرار گرفته است و بقیه خودکشی ها در ۲۴ شهر دیگر پراکنده بوده است.

در سال ۱۳۳۸ بیشتر خودکشی ها (نسبت به ۱۰۰/۰۰۰ نفر جمعیت) در تهران و پس از آن در اصفهان صورت گرفته است. (بقیه در ۵ شهر دیگر) در سال ۱۳۳۷ در ردیف اول تهران و در ردیف دوم شهر آبادان قرار گرفته است بقیه خودکشی در شهرهای دیگر پراکنده میباشد. در سال ۱۳۳۶ در حله اول تهران و پس از آن تبریز قرار دارد و بقیه خودکشی در ۱۲ شهر دیگر پراکنده است. در سال ۱۳۳۵ خودکشی نسبت به ۱۰۰/۰۰۰ نفر جمعیت در تهران بیش از سایر شهرهای دیگر است بقیه خودکشی در ۱۰ شهر دیگر پراکنده میباشد.

جدول (ط)

سال	شماره خودکشی	شماره خودکشی	شماره خودکشی	شماره خودکشی	شماره خودکشی	شماره خودکشی	نام شهرها
سال ۳۵	شماره خودکشی در جنس در ۱۰۰۰۰۰ نفر	شماره خودکشی در جنس در ۱۰۰۰۰۰ نفر	شماره خودکشی در جنس در ۱۰۰۰۰۰ نفر	شماره خودکشی در جنس در ۱۰۰۰۰۰ نفر	شماره خودکشی در جنس در ۱۰۰۰۰۰ نفر	شماره خودکشی در جنس در ۱۰۰۰۰۰ نفر	تهران
	۱/۰۳/۳۸	۱/۰۲/۸۸	۱/۰۳/۴۴	۱/۰۲/۶۳	۱/۰۵/۱۹	۱/۰۸/۶۳	اصفهان
	—	—	—	۱/۱۸	۲/۷۵	۵/۱۰	کرمانشاه
	—	—	—	—	—	۱۰/۳۶	آبادان
	—	—	۱/۳۳	—	۱/۳۳	۳/۹۸	مشهد
	—	—	—	—	—	۲/۴۸	همدان
	—	—	—	—	۱۵/۰۹	۵/	لاهیجان
	—	۱/۲۱	—	—	—	—	تبریز
	بقیه خودکشیها در ۱۰ شهر دیگر پراکنده میباشند	بقیه خودکشیها در ۲ شهر دیگر پراکنده میباشند	بقیه خودکشیها در ۱۶ شهر دیگر پراکنده میباشند	بقیه خودکشیها در ۱۵ شهر دیگر پراکنده میباشند	بقیه خودکشیها در ۲۴ شهر دیگر پراکنده میباشند	بقیه خودکشیها در ۱۷ شهر پراکنده میباشند	

بنا بر جدول (ی) بزرگترین رقم علت ظاهری (بیمانه) خودکشی را بطوریکه گزارش شده در سالهای ۴۰ - ۱۳۳۵ پس از فقر و استیصال مسأله اختلافات خانوادگی تشکیل داده است در سال ۱۳۴۰ در حدود ۱۰٪ در سال ۱۳۳۹ در حدود ۱۹٪ و در سال ۱۳۳۸ در حدود ۱۸٪ و در سال ۱۳۳۷ در حدود ۹٪ و در سال ۱۳۳۶ در حدود ۵٪ و در سال ۱۳۳۵ در حدود ۴٪. بر اثر اختلافات خانوادگی خودکشی کرده اند و اگر ماجرای عشقی و اختلاف با همسر را نیز بدان اضافه کنیم رقم بزرگی را شامل میشود. فقر و استیصال و بیکاری همچنان رقم بزرگی را در جدول (ی) نشان میدهد پس از آن ناراحتی های روانی رقم بزرگی را نشان میدهد. پس از آن علل دیگر قرار گرفته اند. درباره علل نامعلوم و علل مختلف باید گفت این رقم بیشتر شامل مهاجران میباشد.

جدول (ی)

۱۳۴۰	۱۳۳۹	۱۳۳۸	۱۳۳۷	۱۳۳۶	۱۳۳۵	
۱۰/۲۴	۱۹۰/۴	۱۸	۹/۳۳	۴/۷۶	۴/۰۸	اختلافات خانوادگی
۹/۲۷	۷/۹۴	۶/-	۹/۳۳	۴/۷۶	-	ماجرای عشقی
۵/۳۷	۳/۹۷	۸/-	۱۴/۶۶	۴/۷۶	۴/۰۸	اختلافات با همسر
۵/۳۷	۳/۱۷	۴/-	-	۱/۵۸	۶/۱۲	رد در امتحانات
۴/۳۹	۱۲/۶۹	۱۴/-	۴/	۱۲/۶۹	۱۶/۳۳	ناراحتی روحی
۳/۹۰	-	-	۴/	-	۲/۰۴	ناراحتی جسمانی
۷/۸۰	۳/۱۷	۸/-	۱۴/۶۶	۱۹/۰۵	۲۰/۴۱	فقر و استیصال و بیکاری
۵/۴۷	۳/۱۷	-	۴/	۴/۷۶	۲/۰۴	سیری از زندگی
۱/۹۵	-/۷۹	۴/-	۱/۳۳	-	-	قرض
۳۱/۷۱	۲۶/۲۲	۲۴/-	۱۷/۳۳	۳۱/۷۵	۱۸/۴۷	علل نامعلوم
۱۴/۶۳	۱۹/۸۴	۱۴/-	۳۱/۳۶	۱۵/۸۹	۲۶/۲۵	علل مختلف
۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-	۱۰۰/-	

خودکشی نسبت به ۱۰۰/۰۰۰ نفر جمعیت (برای هر دو جنس) پیش از جنگ جهانی اول در جنگ و پس از آن در کشورهای مختلف و به صفحه جدول بعد مراجعه شود

جدول (ك)

کشور	۱۹۳۵-۱۹۳۷	۱۹۴۱-۱۹۴۴	۱۹۵۲-۱۹۵۴
انگلستان	۱۲/۶	۹/۱	۱۰/۷
بلژیک	۱۶/۸	۱۱/۸	۱۳/۵
دانمارک	۱۹/۲	۲۰/۲	۲۳/۵
ایرلند	۳/۱	۲/۷	۲/۳
اسپانیا	۴/۹	۵/۷	۵/۸
فنلاند	۱۸/۸	۱۶/۱	۱۷/۴
فرانسه	۲۰/۳	۱۲/۰	۱۵/۵
ایتالیا	۷/۷	۴/۷	۶/۵
نروژ	۶/۵	۵/۴	۷/۱
هلند	۸/۰	۷/۹	۶/۲
پرتغال	۱۱/۴	۹/۲	۱۰/۱
سوئد	۱۵/۹	۱۴/۲	۱۶/۶
سوئیس	۱۹/۰	۲۴/۲	۲۱/۷
کانادا	۸/۶	۶/۶	۷/۳
انازونی	۱۴/۵	۱۰/۷	۱۰/۵
ژاپن	۲۰/۹	۱۲/۲	۲۰/۲

نتیجه :

پس از دقت در وضع خودکشی در ایران در سالهای ۴۰ - ۱۳۳۵ نکات زیر روشن می شود :

۱ - مردان خیلی بیشتر از زنان خودکشی میکنند و اختلاف فاحشی از نظر خودکشی بین زنان و مردان وجود دارد . و اگر اقدام بخودکشی را هم در نظر بگیریم روشن می شود که زنان بیشتر مبادرت بخودکشی میکنند . خودکشی آنان کمتر به نتیجه میرسد . و مردان از این جهت بیشتر موفق می شوند . یعنی اقدام آنان به نتیجه عملی میرسد . بنابراین قضیه های قبلی زنان یا مردان متأهل کمتر از زنان و مردان غیرمتأهل دست بخودکشی میزنند . این اختلاف بی شک از وابستگی آنان بزندگی و خانواده ناشی می شود . مطالعه ما درباره زنان خودکشی کننده این فرضیه را رد میکند . زنان متأهل در ایران بیش از زنان مجرد خودکشی میکنند .

خودکشی در میان زنان و مردان همسردار نیز با هم متفاوت است. زنان همسردار در ایران بیشتر از مردان همسردار خودکشی میکنند. بی شک این مسئله با وضع محرومیت حقوقی و اجتماعی زنان ایران ارتباط نزدیک دارد. واگر به گروههای سنی بنگریم می بینیم که در سنین ۲۵ - ۱۶ که خودکشی زنان افزونی مییابد شاید بتوانیم بگوئیم که زنانیکه در عنفوان جوانی پس از همسریابی خودکشی میکنند ممکن است خودکشی آنان تبدیل شدن آنان از یک انسان بیگشیمی مربوط باشد و خصوصیت زندگی شهری و هم چشمی ها و دشواریهای زندگی زناشویی عوامل این خودکشی باشند همچنین باید اضافه کرد که افزونی خودکشی در گروههای سنی ۲۵ - ۲۶ (در هر دو جنس) با پائین بودن سن متوسط در ایران مربوط است.

۲ - تعداد خودکشی از سال ۱۳۳۵ تا سال ۱۳۴۰ ش افزایش یافته است. ما اطلاع درستی از همه عواملی که سبب خودکشی در این سالها شده است در دست نداریم. ولی چون آمارهای اقتصادی حکایت از رکود سرمایه گذاری پس از سال ۱۳۳۸ ش میکند و بقیاس این که در سالهای ۱۹۳۰ و ۱۹۳۲ م بدلت کساد اقتصادی در کانادا و فرانسه و آمریکا خودکشی افزایش یافته بود می توانیم فرض کنیم که ازدیاد خودکشی در ایران در سالهای پس از ۱۳۳۸ ش با این عامل اقتصاد مربوط بوده است. بخصوص که بنا بر آمار ما در حدود ۰.۵۸٪ خودکشی ها در سالهای ۴۰ - ۱۳۳۹ رخ داده است.

۳ - خودکشی با وسایل مختلف در بین کشورهای و مناطق مختلف جغرافیائی فرق میکند.

خودکشی با تریاک که از خصوصیات منطقه ای ایران است در ردیف اول خودکشی ها قرار دارد. در صورتیکه وسایل دیگر خودکشی در کشورهای غربی در ردیف اول قرار میگیرد. مثلا دو وسیله گاز و تپانچه که در کشورهای صنعتی فراوان بدست میآید. در طرق خودکشی آن مناطق زیاد دیده می شود. تازه اختلاف وسایل خودکشی در ممالک مختلف و ایران نزد زن و مرد بخوبی مشاهده می شود. زنان با وسایل خشن کمتر خودکشی میکنند. و بیشتر با سم، آتش زدن و سقوط خودکشی میکنند. همانطور که از جداول پیداست مردان بیشتر با وسایل خشن مانند گلوله و دار دست بخودکشی میزنند.

۴ - از عوامل مذهبی و نژادی و چگونگی تأثیر آن ها در خودکشی متأسفانه بواسطه کمی آمار اطلاعاتی در دست نداریم.

۵ - فرضیه های قبلی که در تابستان یا زمستان خودکشی افزایش مییابد با نتیجه های تحقیق ما جور در نیامد. تعداد خودکشی در ایران در فصل پائیز بیش از سایر فصلهاست و در زمستان کمتر از همه فصول است. یکی از عوامل این

امر شاید در مورد گروه جوان مسئله امتحانات در ایران باشد. چون گروه قابل ملاحظه‌ای از خود کشی کنندگان در این فصل را دانشجویان و دانش آموزان (محصل) تشکیل می‌دهند. و اگر این مسئله را هم در نظر بگیریم که در گروه‌های سنی ۱۶ تا ۲۰ بیشتر خود کشی صورت می‌گیرد. موضوع کمی روشن‌تر می‌شود. و اگر چه مقدار خود کشی در تابستان در آمار ما در ردیف دوم قرار دارد. ولی در ماه سوم بهار خود کشی بیشتر از ماه‌های تابستان می‌باشد.

۶ - عقیده رایج که مسئله شهر نشینی و رونق آن باعث ازدیاد خود - کشی می‌شود، با نتیجه تحقیق ما کاملاً درست در نیامد. خود کشی در شهر - تهران از جهت رقم مطلق رقم بزرگی را مشتمل بود. ولی خود کشی نسبت به ۱۰۰/۰۰۰ نفر جمعیت. در بعضی شهرهای دیگر رقم مهمتری داشت. بنا بر این باید گفت رونق شهر نشینی تنها در دوره خاص تکامل خود ممکنست ناراحتی های روانی و اجتماعی در پی داشته باشد.

۷ - بجهت ناقص بودن آمار اطلاعاتی از وضع خانوادگی خود کشی کنندگان در دست نداریم و نمی‌دانیم چند درصد اینان بخانواده‌های کوچکتر و از هم گسیخته و چند درصدشان بخانواده‌های بزرگتر از نوع پدر سالاری مربوط بوده‌اند. ولی آمار سرشماری ۱۳۳۵ نشان می‌دهد که ۱۷۰۸۲ خانوار یک نفری در تهران وجود داشته و این رقم با تعداد خانوار های ۴ نفری (۵۲۸۳۰ نفر) غیر عادی بنظر می‌رسد. بطور کلی تعداد خانوار های ۴ نفری در تهران ۱۴ برابر خانوارهای یک نفری می‌باشد. و در کرمانشاه و اصفهان تعداد خانوارهای یک نفری به ترتیب $\frac{2}{9}$ و $\frac{2}{2}$ برابر خانوارهای یک نفری است. بطور کلی خانوارهای یک نفری تهران ۰.۱۳٪ مجموع خانوارها می‌باشد و در شهر کرمانشاه و اصفهان این رقم به ترتیب ۰.۰۹٪ و ۰.۷/۱٪ می‌رسد. (۱) فرضیه‌های قبلی چنانکه در مقدمه از آن سخن رفت از مؤثر بودن عامل تنهایی و کوچکی ابعاد خانواده در ازدیاد خود کشی گفتگو می‌کند فراوانی خود کشی نسبت به ۱۰۰/۰۰۰ نفر جمعیت در شهرهای ایران و رابطه خود کشی با کوچکتر شدن ابعاد خانواده با مطالعه ما جور در نیامد. خود کشی در کرمانشاه بیشتر از خود کشی در تهران شد ولی رقم مطلق خود - کشی در تهران بمراتب بیشتر از شهرهای دیگر است. مطالعات آینده با آمار کامل تر درست یا نادرست بودن این نتیجه را روشن خواهد کرد.

۸ - علل ظاهری خود کشی یا بهانه‌های خود کشی بطوریکه از آمار های سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۰ - معلوم می‌شود بیشتر مربوط بمسائل خانواده (از اختلافات خانوادگی گرفته تا ماجرای عشقی و اختلاف با همسر) می‌باشد.

(۱) - مسائل دموگرافیک شهر تهران - اردیبهشت ماه ۱۳۴۱ - ۱ - امانی (گروه دکتر بهنام)

شاید این امر با تحرك اجتماعى كه در ایران در حال حاضر وجود دارد مربوط باشد ولی چون علل مختلف و نا معلوم رقم بزرگی را در مطالعه ما تشکیل میدهد تفسیر علل خودکشی دشوار میگردد. و هیچگونه استنتاجی در این باب نمیتوان کرد.

باید گفت كه خودکشی به عوامل مختلف اجتماعى و روانى و جسمى مربوط است و هر يك از این عوامل نیز ممكنست علل مختلف متعددى داشته باشد. بجهت ناقص بودن آمار مطالعه آماری درباره خودکشی بسیار مشكل میرسد و ما تنها با تبیین جامعه شناسی كه بر اساس مشاهده و مطالعه اوضاع و احوال خودکشی كنده انجام میگردد میتوانیم تا حدودی علل خودکشی را روشن کنیم.

۹ - مطالعه ما نشان داده پس از موارد نامعلوم ها كه مشاغل آنان ظاهراً بیشتر به گروه شغلى بیکاران پنهان باید مربوط باشد. مشاغل بیشتر خودکشی كندگان بازاری و كارمند (خرده بورژوازی = طبقات متوسط) میباشد. ۱۰ - درباره موارد نامعلوم كه در جداول و آمارهای ما از دولت خودکشی و مشاغل خودکشی كندگان و موارد دیگر بسیار دیده شده است. باید گفت كه نقص آماری دلائل مختلف داشته است. مثلاً در ممالك شرقی كه به عفاف زن چنان اهمیتی قائل هستند كه هر لغزش جنسى او را گناه نا بخشودنى می شمارند بسیارند دخترانی كه باین علت خودکشی میکنند ولی هرگز در آمار علت حقیقی منعكس نمی شود. و همچنین گاه ممكنست شخص خودکشی كرده آدمی باشد كه ازده یا ولایت به شهر بزرگ آمده و در آنجا بر اثر استیصال و دوری و غربت دست بخودكشی زده است. و كسی وی را بدرستی نمی شناسد و نامعلوم گزارش میشود.

۱۱ - بنظر ما بر اساس مطالعه ای كه انجام داده ایم باید بگوئیم ازدیاد نااحتیهای روانی را در این شهر یا آن شهر يك مملكت نمیتوان مجزا در نظر گرفته ملاك اعتبار قرارداد. آنچه مهم میباشد در میان يك مملكت یا ناحیه جامعه ای است كه در آن شهر نشینی رشد مییابد. زیرا مثلاً تكامل و رشد شهر نشینی در كرمانشاه و پیداشدن كجرفتاریها و ناخوشیهای روانی در آن را نمیتوان مجزا از رشد و تكامل شهر نشینی در تهران مورد مطالعه قرارداد و تأثیر متقابل این دو شهر را در هم نادیده انگاشت. بنابراین ازدیاد خودكشی در شهر كرمانشاه نسبت به ۱۰۰/۰۰۰ نفر جمعیت و افزونی آن نسبت به تهران دلیل بر این نیست كه عامل رشد شهر نشینی در افزونی خودكشی مؤثر نیست بلكه درست عكس آن است. یاد درست تر باید گفت كه شهر نشینی در دوره خاص تكاملی خود در خودكشی مؤثر است و در مورد ازدیاد خودكشی در كرمانشاه ممكنست رشد شهر نشینی در ایران در آن بی اثر نباشد.